

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

12. De Contractu matrimonij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

TRACTATUS VNDECIMVS. F

De modo tradendi seu suscipiendi sacros ordines.

ARTICVLVS VNICVS.

Quomodo tradantur, vel suscipiantur sacri ordines.

CIRCA Sacramentatam extremam vndionis, quam ordinis nihil mihi scribendum occurrit, nisi circa sacramentum ordinis cautos reddere: ne pertinax quisquam, aut leuis sit circa modum tradendi, aut recipiendi ordines. Nam, si collecta fuerint, quae pontificales codices, quaeue ratio authoritasque doctrinae tradidit, incerta valde apparebit presbyteratu excepto, reliquorum natura ordinum. Et de minoribus quidem ordinibus, & subdiaconatu Magister sentent. in 24. distinctione 4. sentent. dicit institutos esse ab ecclesia. De diaconatu vero ambiguum magis est, quia non constat ex actibus Apostolorum Diaconos altaris, sed Diaconos mensarum, & viduarum institutos esse ab Apostolis Actuum sexto, quin potius oppositum ibi dicitur quoniam Diaconi altaris ad orandum, & praedicandum ordinantur (vt in pontificalibus patet) ibi vero dicunt Apostoli, Nos vero orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Quocirca licet tunc non fuerint Diaconi altaris instituti, videntur tamen ad Apostolis instituti, licet nesciatur quando, & vbi. Iungit siquidem Diaconos episcopis Paulus ad Philippenses 2. dicens: omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum episcopis, & Diaconibus, & prima ad Timotheum tertio, descripto episcopo, describit qualis debet esse Diaconus. Et quia ambe ecclesiae: scilicet Philippensis, & Ephesina (cuius erat Timotheus episcopus) erant ecclesiae Gentium, in quibus non legimus vixisse in communi Christianos Hierosolymis, ac per hoc non egebant Diaconis mensarum & viduarum: ideo Diaconi altaris videntur esse isti. Et confirmatur ex Dionysio ponente Diaconatus ordinem in primitiua ecclesia: vnde Diaconatum ab Apostolis credimus cepisse. Et quod magis vrg. t. nulla videtur certa forma in diaconatu: nam secundum antiqua pontificalia impositio manuum super Diaconum non habet certam verborum formam, nisi orationem illam: Emitte, quaesumus, in eos Sanctum spiritum, &c. quae secundum noua pontificalia post impositionem manuum dicenda est. Datio autem libri Euangeliorum certam habet formam verborum: sed tunc non imprimi characterem ex eo videtur, quod antequam Euangelium aliquod esset scriptum, Diaconi ab Apostolis videntur ordinati, non dicendo: Accipe potestatem legendi euangelium, sed vt creditur per impositionem manuum. Idem quoque apparet in subdiaconatu, in quo nullum pontificale habet nisi materiam sine forma, scilicet traditionem calicis vacui, & caetera. Taceo de minoribus ordinibus, in quibus varietas multiplex inuenitur etiam inter antiqua pontificalia: ex quibus apparet, quod huiusmodi ordines sacramentalia quaedam videntur magis, quam sacramenta. Et ad hoc ducit ratio, quia per nullum dictorum ordinum potest ordinatus actum aliquem, qui si sine illo ordine fieret, esset nullus, vt patet discurrendo per singulos actus Diaconi, & infe-

riorum. Et per hanc rationem episcopatus videtur ordo, quia aliquem actum potest episcopus, quia non episcopo factus nullus est, vt confirmare, praesupposita veritate decretalis extra de consuetudine, cap. quanto.

Hae autem sint collecta non ea ratione, vt nouam velimus ingerere doctrinam de sacramento ordinis: sed vt doctus quisque percipiat incertitudinem materiae, de qua est sermo, & non velit plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: hoc est, vt sit contentus consueto pontificali ecclesiae, in qua ordinatur. Et si aliquid fuerit omissum, quae ex nouis pontificalibus sunt addita (puta, quia non est datus subdiacono liber epistolarum cum illis verbis, Accipe librum, & caetera) non propterea suppleri oportet in alia ordinatione huiusmodi omissum: huiusmodi enim noua additio non facit legem nouam. Nec mihi aliquis obiicit oppositum me alibi scripsisse, dum de similitudine contactus in primo quolibet scripsi. Hae enim non aduersantur, illis quoniam non nisi de his quorum contactus simul cum traditione in pontificali mandatis, loquutus sum.

Tutius tamen esse constat sequi antiqua pontificalia in tribus infimis ordinibus, quam modernum, in quo ostensio materiae prius mandatur cum verbis, & postea tactus materiae. Et certe mirum est, quum corrector ille mutauerit ministerii materiae in acolytatu, scilicet Archidiaconum in episcopum, vt tutiorem viam eligeret, quod in praecedentibus ordinibus labori episcopi tantum peperit, vt nimis tutam vitam eligeret. In antiquis siquidem pontificalibus diuersimode de minoribus ordinibus habetur: nam alicubi de ostiario, & lectore habetur, Tradit sibi clauem, vel librum episcopus; dicens, de exorcismo vero habetur: Accipiat librum de manu episcopi dicens sibi, de acolyto autem accipiat candelabrum, & caetera de manu Archidiaconi dicente sibi episcopo. Vbi apparet semper similitas formae, & materiae, & quod materia non est monstratio, sed traditio, & acceptio. Alicubi vero habetur, vt in nouo pontificali tempore Innocentij octauo impressio legis.

TRACTATUS DVODECIMVS.

De contractu matrimoni in tres diuisus quaestiones.

S Y M M A R I V M.

1. Num matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum.
2. Num contractum matrimonij clandestinus sit quandoque licitus.
3. Num matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem sit licitus.

De sacramento matrimonij. Triplex quaestum.

CIRCA sacramentum matrimonij patricula tractanda occurrunt. Et primo circa ipsum matrimonij contractum tria occurrunt dubia.

Primum est, an matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum. Secundum an contractus matrimonij clandestinus sit quandoque licitus.

Tertium

Tertium est, an matrimonij contractus nō propter prolem, nec propter vitādam fornicationem, sit licitus.

QV AESTIO I.

An matrimonium contractum per procuratorem, sit sacramentum.

Circa primum ratio dubij est, quia matrimonium inter fideles verum & ratum est sacramentum, contractus autem huiusmodi per procuratores efficit matrimonium verum & ratum: ergo est ibi sacramentum.

Præterea, Coniugium inter infideles est sacramentum, vt dicitur extra de diuorij, cap. gaudemus: ergo a fortiori coniugium huiusmodi quod est verum & ratum est sacramentum.

In oppositum est, q̄ nullum sacramentum ministratur per procuratorem. Ad hoc dicunt duo, primum directè respondendo quæsitō, q̄ matrimonium contractum tantummodo per procuratorem non est sacramentum ecclesiæ. Quod manifestatur dupliciter. Primò, quia nullū sacramentum suscipitur per procuratorem, quia receptio sacramenti est passio personalis, quum sit intus quidem receptio gratiæ sacramentalis, foris vero exigat aliquam in sua persona sensibilem actionem, vel passionem, vt patet ex communi ratione in omnibus sacramentis. Et confirmatur ex hoc, q̄ sacramentum poenitentiae non potest suscipi per procuratorem: nam sicut sacramentum matrimonij consistit in contractibus, ita sacramentum poenitentiae consistit in actibus iudicialibus, tam autem in iudicialibus, quam in contractibus nihil prohibet multa fieri per procuratorem, nisi ratio sacramenti, potest enim quis iudicari, absolui, ligari per procuratorem, sed non sacramentaliter, & similiter potest quis cōtractum facere de propria persona per procuratorem, sed non sacramentaliter. Et confirmatur rursus, quia si per procuratorem posset suscipi sacramentum, sequeretur, q̄ dormientibus ambobus cōiugibus dum procuratores cōtrahunt, coniuges sacramentum susciperent, & nihil omnino à seipsis, aut ministro aliquo sacramenti circa ipsos tunc fieret, quod non solum est absurdum, sed non intelligibile, stante constantia sacramenti ex materia & forma, &c. & ultra hoc sequeretur, quod dormiens peccaret mortaliter peccato sacrilegij, suscipiens sacramentum in peccato mortali, si contigisset vt iussisset tunc dormitum in peccato mortali, non ergo coniugium contractū inter fideles per procuratores sacramentum, donec coniuges ipsi coram ratificet contractum, quod tunc fit, quum coram positi primo manifestant sibi inuicem se habere vt coniuges.

Secundum est, quod licet huiusmodi coniugij per procuratorem contractum non sit sacramentum, est tamen verum coniugij, dirimens quodcunque aliud postea contractum cōsummatum multo magis, quam primum cōiugium inter infideles dirimit secundum, vt dicitur extra, de diuor. cap. gaudemus. Potest tamen facilius dissolui de consensu partium apostolica auctoritate matrimonium per procuratorem contractum, quam per seipsos coniuges contractum, quoniam in illo deest sacramentum, quod non deest huic.

Ad primam ergo obiectionem in oppositum, dicitur quod coniugium dicitur ratum dupliciter

A vel radicaliter, vel formaliter. Et quod coniugium fidelium per procuratores contractum est ratum in radice Baptismi, non autem est ratum ex forma ipsius sacramenti matrimonij, coniugium autem inter infideles neutro modo est ratum.

Ad secundum dicitur, q̄ vel est loquutio intrasitiva, vt dicatur sacramentum coniugij pro coniugio, vel latiori vocabulo somitur sacramentum, & non proprie, vt restringitur ad significandū sacramentum nouæ legis, de quo solo est nostra quæstio.

QV AESTIO II.

An matrimonij contractus clandestinus sit quandoque licitus.

Circa secundum (an matrimonij contractus clandestinus sit quandoque licitus) abiq; argumentis dicendum est, quod quum contractus clandestinus non sit secundum se malus moraliter, sed ratione accidentium ex illo consequentiū, ideo in casu, quo cessarent omnia inconuenientia, licitum esset contrahere clandestine, quoniam tunc etiam cessaret obligatio iuris positiuī, quod ppter huiusmodi inconuenientia constat emanasse. Cōtingit autem de facto pluries casus iste, quādo matrimonium contractum est in facie ecclesiæ & cōsummatum, & tamen fuit in veritate nullum propter aliquod occultum impedimentum dirimens, puta quia præcognouerat cōiugineam vxoris. Tunc enim habita dispensatione per secretas vias potest & debet contrahi matrimonium sine testibus ad euitandum scandalum, imo nec coniungi debet impedimentum manifestare, sed dulciter rogare, vt pro consolatione sua velit se iterum acceptare in coniugem, & parte assentiente sufficit. Sic enim euitatur omnis infamia, & intentum habetur, & nullum potest inconueniens sequi ex huiusmodi clandestino contractu.

D An vero ante contractum in facie ecclesiæ matrimonium accidere possit casus, in quo licitus sit contractus clandestinus, non mihi occurrit de clandestino per se, sed potest contingere de clandestino per accidens, quod sit aut licitus, aut sine mortali peccato. Licitus quidem, si contingeret carere testibus, & oportet contrahere, vt si in bello seu direptione ciuitatis saluisserent coniugati, possent personæ habiles contrahere & cōsummare, vt vel sic euaderent opprobria, &c. cessant enim omnia inconuenientia, & præter intentionem est clandestinum matrimonium. Absque mortali vero, vt si puella sub malignis tutoribus, ne tradatur viro inprudenti cum damno debita sibi dotis, aut hereditatis propriæ, oblata commoditate non valens habere testes præsentēs, contraheret cum viro grato, prudente, &c. sciens q̄ post factum publicabūt ipsa & vir contractum, & sic præualebunt. Ex quo enim parati publicare, contrahunt præter intentum ex rationabili causa, clam, excusantur saltem à mortali.

QV AESTIO III.

An matrimonij contractus non propter prolem aut vitandam fornicationem, sit licitus.

Circa tertium vero, an matrimonij contractus non propter prolem, aut vitandam fornicationem sit licitus ratio dubij est, quia videtur sacri legum, sacramentum non ordinari ad finem proprium, finis autem proprius sacramenti coniugij est proles educanda ad cultum Dei, & remediū concupiscentiæ.

In oppositum est cōiugium inter beatam Virginem

ginem & Ioseph, quod neutrum finem habuit ex parte virginis.

Ad hoc dicitur, quod in contrahendo matrimonium, multiplex finis potest inueniri, & quantum ad propositum spectat, quintuplex finis potest considerari. Primus est finis istius contractus ratione actus, & hic est proles, vel remedium concupiscentiae, hic enim est finis coniugij mediante concubitu, ut patet. Secundus est ipsius contractus ratione sui, & hinc est mutua potestas corporum, ad hoc enim fit hic contractus, ut neuter coniugum habeat potestatem sui corporis, seu alter alterius. Tertius est eiusdem contractus ratione sacramenti, & hic est sanctificatio coniugum, ut unusquisque possit vas suum possidere in sanctificatione. Quartus esset, si contractus iste ordinaretur a contrahente ad aliud extraneum, puta ad aliquod maleficium. Quintus esset finis non contractus, sed contrahentis tantummodo, hoc est quod esset mortuum, ut finis ad hoc, ut homo qui alias nollet contrahere matrimonium, applicaret se ad contrahendum matrimonium, Vergi gratia, quum Dauid contraxit cum Abisach Sunamite, non ordinavit coniugium ad calefaciendum se, sed applicauit se ad contrahendum coniugium ut per mulierem caleficeret, quam non esset alias dispositus ad contrahendum matrimonium.

Quibus praemissis dicenda sunt, ad quaestionem motam duo. Primum directe respondendo quaesito, quod contractus est licitus, quoniam sufficit coniugio habere utrumque finem suum proximum, finis autem proximus ipsius contractus secundum se, est mutua potestas corporum, quatenus vero sacramentum, est sanctificatio, & propterea, etiam si non intendat prolem, neque remedium concupiscentiae, sed solummodo esse coniuges, secundum ecclesiam, contractus est licitus. Et sic inter senes, & quoscumque non intendentes concumbere, potest licite contrahi matrimonium.

Secundum est, quod communiter extranei, seu accidentes fines altero duorum modorum contingunt, vel ut ratio non coniugij, sed coniugij cum tali, vel ut ratio applicationis ad contrahendum coniugium. Ideo communiter huiusmodi contractus sunt liciti, quoniam uterque modus est licitus. Exemplum primi modi habetur inter Iacob & Rachelem, propter pulchritudinem enim ipsius, elegit contrahere potius cum Rachele, quam cum Lia, dicens locero, Seruam tibi pro Rachele filia tua minore, &c. Exemplum secundi, habetur inter Dauid & Sunamitem. Et primus quidem sepe contingit, & clarus est omnibus, secundus autem amplius manifestatur exemplo & ratione. Simile quidem est, si sacerdos aliquis nollet hodie celebrare, superueniente autem amico, ut illi morem gerat, applicat se ad celebrandum; ita si quis non intenderet matrimonio coniungi, superueniente autem vidua promittente maria & montes, ut sibi met utile faciat, applicat se ad contrahendum matrimonium cum illa, intendens illam habere coniugem, &c. utrobique enim aduentus finis non ponitur finis celebrationis aut coniugij, sed applicationis ad celebrandum seu ad contrahendum. Et haec est ratio quare contractus non redditur illicitus.

Et per hoc patet responsio ad obiectionem in oppositum. Nam sicut sacerdos alias non celebraturus hodie, ut morem gerat amico applicans se ad celebrandum, non constituit per hoc amicum finem celebrationis, sed applicationis suae, ita qui

propter bona temporalia alias non contracturus mouetur ad contrahendum coniugium, non constituit bonum illud extrinsecum finem coniugij, sed mutationis suae, qua de non volente contrahere factus est volens contrahere, coniugium vero ipsum suscipit cum fine ipsius coniugij, etiam si de fine ipsius nihil cogitet, sicut dicitur sacerdos celebrationem ordinat in finem celebrationis, etiam si nihil cogitet de fine. Eo ipso namque quod intendit coniugium, intendit ipsius finem, quamuis forte ad illum non se disponat, sicut sacerdos intendens celebrare, vult ex hoc ipso finem celebrationis, quamuis forte non se disponat ad illum.

G T R A C T A T V S D E C I M V S T E R T I V S .

De vsu Matrimonij in duas quaestiones diuisus.

S V M M A R I V M .

- 1 Num vsus matrimonij ante benedictionem sit licitus.
- 2 Num vsus clandestini coniugij sit illicitus moraliter.

Q V A E S T I O I .

An vsus matrimonij sit illicitus ante benedictionem.

IRCA vsu Matrimonij, dubium primo occurrit, an sit licitus ante benedictionem.

Videtur enim quod non. Tum quia sit contra statutum ac consuetudinem ecclesiae, ut patet 30. quaest. 3. in pluribus cap.

Tum quia quum sine causa rationabili hoc sit, non euadit contemptus, quem constat constituere peccatum mortale.

Ad hoc dicitur, quod licet quibusdam visum fuerit distinguendum de reddente, aut petente debitum, & similiter de loco ubi est vel non est consuetudo huiusmodi benedictionis, & similiter de causa an sit rationalis, vel non: Mihi tamen vs, simpliciter & absolute dicendum, quod huiusmodi actus non est peccatum mortale. Et ratio est, quia nullum apparet in iure praecipuum obligans ad mortale, imo expresse in fine cap. nostrates. c. n. m. ratis concurrentibus ad nuptias, subditur, quod haec omnia non seruare non est peccatum. Consuetudo quoque non obligat ad mortale plus quam statutum, & tanto minus haec consuetudo obligat, quanto alicubi (ut in Germania) nobiles nocte praecedente benedictionem, consummant matrimonium, alicubi vero (ut in Italia) pena apposita ab ecclesia maritis consummantibus matrimonium ante benedictionem, tam leuis est, ut testetur minimum aut nullum esse peccatum. Ex parte vero benedictionis quum nulla fiat sibi iniuria (quoniam nec continentur, sed suscipitur etiam consummato matrimonio) nec admiscetur propterea aliquod falsum seu mendacium, quum nulla sit de virginitate ibi inmetio, nulla hinc ratio mortalis peccati. Nec obstat si dicatur quod canones praesupponunt virginitatem in benedicendis saltem in sponsa, ut patet ibidem, c. sponsus. Quum hoc de congruitate, & sicut communiter accidit, intelligitur, ut patet ex hoc quod puella corrupta ante coniugium secreta ab alio nihilominus licite nuptialem benedictionem suscipit. Ex parte demum finis ipsius benedictionis id apparet, quum ad duo ordinatur, scilicet ad solemnem traditionem